

Дашутіна Л.О., к.е.н., доцент
доцент кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції
Сумського національного аграрного університету

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ, РОЗВИТКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Об'єм інформації при дослідженні процесів відтворення персоналу сільськогосподарських підприємств, в багатьох його аспектах, є великим за своїм обсягом і змістом. Цей обсяг, з огляду на динамічні зміни в країні при становленні ринкової економіки, постійно зростає, збільшується кількість аналітичної інформації, з'являються нові аспекти і сторони дослідження. Тому, процес оволодіння всіма доступними даними і їх аналіз ускладнюється. Одним із головних шляхів розв'язання цієї проблеми є посилення уваги до методології відповідних досліджень, її вдосконалення [1].

Методологією даного дослідження є діалектика. Вона виступає загальним методом пізнання економічних явищ і процесів, згідно з яким всі сторони життя суспільства, як єдиного організму, повинні розглядатись у взаємодії, взаємозв'язку, в процесі розвитку, відмирання старих і виникнення нових форм зв'язку [2].

Інструментарієм діалектики є загальні методи дослідження - індукція і дедукція, схема застосування яких наведена нижче (рис.1).

Індукція є методом узагальнення, що базується на передбаченні результатів спостережень і експериментів на основі досвіду. Тому, ряд загальних висновків у роботі зроблені на основі поодиноких фактів за допомогою саме цього методу. Так, наприклад, цей метод є джерелом передбачуваного судження – робочої гіпотези, а саме: досягнення позитивних зрушень у формуванні трудового потенціалу аграрного сектора економіки та забезпечення його ефективної зайнятості можливе лише в рамках зрівноваженого розвитку сільських регіонів, з врахуванням пріоритетних напрямів розвитку та специфіки кожного з них, розвитку і рівності усіх форм власності і господарювання на селі, створенні сприятливих передумов для ефективної зайнятості сільського населення.

У нерозривному зв'язку з методом індукції перебуває дедукція. Оскільки дедукція - це форма мислення, за допомогою якої на основі логічних правил з окремих загальних даних виводиться нове менш загальне судження, яке містить нове знання, то за допомогою неї в дослідженні виведено ряд наукових висновків.

Застосування принципу взаємозв'язку і розвитку явищ об'єктивної дійсності в контексті нашого дослідження означає, що економічні явища треба розглядати не ізольовано, у відриві від конкретно-історичних обставин, а всебічно – у взаємозв'язку і розвитку, тобто за схемою: минуле - сучасне - майбутнє . Без цього неможливо побудувати теорію. Так, наприклад, формування, розвиток і використання трудового потенціалу потрібно досліджувати, враховуючи, що він на кожному історичному етапі є втіленням

усієї культури нації, держави, народу, який пройшов складний шлях свого розвитку під впливом ендогенних і екзогенних факторів, і ці процеси перебувають у взаємозв'язку з економічними, політичними, демографічними, екологічними та іншими соціальними відносинами.

Рис.1. Логічна схема застосування індуктивних та дедуктивних методів дослідження

Джерело: опрацьовано автором на основі [2, 3]

Важливою умовою наукового розуміння економічної дійсності при дослідженні персоналу сільськогосподарських підприємств, прогнозуванні ефективності його використання є знання причинно-наслідкових зв'язків, які дають змогу передбачити і цілеспрямовано змінити економічні явища. Тому, в нашому дослідженні, важливо пам'ятати про зв'язок між оплатою праці селян і рівнем їх зайнятості, вплив демографічної ситуації на чисельність і якість трудового потенціалу, зв'язок між розвитком виробничої та соціальної інфраструктури і станом зайнятості [4].

Особливого значення набуває наукове обґрунтування реального стану використання персоналу, виявлення закономірних тенденцій, обґрунтування перспектив підвищення ефективності його використання і розвитку, з обов'язковим врахуванням відмінностей економічного розвитку різних регіонів, забезпеченістю їх ресурсами, особливостями розташування тощо.

Розглядаючи перспективи підвищення ефективності використання трудового потенціалу села, дане дослідження орієнтоване на виявлення нових аспектів його використання на основі економічно та екологічно раціональних шляхів підвищення ефективності, врахування передового досвіду інших країн.

Важливу роль в даному дослідженні відіграє використання фактичного матеріалу, яке ґрунтується на використанні загальнонаукових та конкретно-наукових (спеціальних) методів. Перші застосовуються ширше і включають наступні методи: абстрагування, конкретизацію, узагальнення, формалізацію, системний і комплексний метод, історичний метод, аналіз і синтез, індукцію й дедукцію, порівняння.

Центральне місце серед зазначених методів посідає метод наукової абстракції. В основу абстрагування покладено формування образу реального предмета мисленням виокремленням досліджуваних ознак, властивостей, відношень і мисленням відволіканням від множини інших, несуттєвих при даному дослідженні ознак цього предмета, властивостей. Сутність абстрагування полягає в тому, що додаючи до частини ознак нову інформацію, є можливість вийти на загальний метод вирішення цілої множини однотипних завдань, передбачити результати експериментів, прогнозувати наслідки теоретичної і практичної діяльності для широкого кола типових явищ, обмеженого інтервалом прийнятої абстракції.

Як в теоретичній частині дослідження так і при аналітичних розрахунках широко використаний метод узагальнення, яке полягає у поширенні ознак, властивостей, відношень і тенденцій розвитку в деякій частині класу об'єктів, виділених під час абстракції, на кожний об'єкт даного класу. Сутність узагальнення зводиться до сходження від одиничного, часткового до загального, від загального до більш загального і поширенні одержаного знання на більш часткове, одиничне.

За допомогою методу формалізації в процесі дослідження здійснено відображення теоретичних результатів у точних поняттях, категоріях, визначеннях, які виражені формалізовано мовою чи у знаковій формі.

Оскільки персонал підприємства є сукупністю демографічних, соціальних і духовних характеристик та якостей працівників, що робить його складним об'єктом для дослідження, який потрібно розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів з усіма факторами, які впливають на нього, то при його дослідженні широко застосовані комплексний підхід і системний метод дослідження.

Історичний метод пізнання, передбачає аналіз внутрішньої структури трудового потенціалу персоналу сільськогосподарських підприємств, джерел його розвитку, процесів становлення у зв'язку з конкретними етапами історії нашого суспільства.

У процесі пізнання економічних явищ широко використовується аналіз і синтез. Так, наприклад, шляхом аналізу в дослідженні можна зробити розподіл трудового потенціалу на складові елементи (визначити його підсистеми та компоненти) і кожен елемент послідовно вивчити. Під час синтезу ці елементи поєднують в єдине ціле і на цій основі роблять ряд висновків про трудовий

потенціал у цілому.

Широке застосування в даному дослідженні, особливо при аналізі аналітичної інформації, має метод порівняння. Експеримент, через свою складність і обмеженість застосування, в даному дослідженні не використовується.

Поряд із загальнонауковими використовують і ряд конкретно-наукових методів, серед яких наступні: статистико-економічний метод і прийоми аналізу, балансовий і монографічний методи, економіко-математичне моделювання, соціологічний метод.

Статистико-економічна обробка відомостей, які стосуються використання трудового потенціалу сільських регіонів, ґрунтується на вивченні документів, в яких фіксуються кількісні характеристики відповідних явищ. Систематизація даних статистичного спостереження і характеристика всієї сукупності фактів щодо зайнятості сільського населення, в дослідженні досягають за допомогою статистичного зведення, за допомогою узагальнених статистичних показників.

Але, саме зведення статистичного матеріалу не дає змоги визначити особливості формування і використання персоналу підприємств, а тому для визначення закономірностей і характеру розвитку цих явищ на протязі певного періоду часу і на певній території використовують статистичне групування.

Результати статистичних спостережень в дослідженні викладають у вигляді таблиць і графіків, наочність яких робить легшим і ефективнішим здійснення порівняння та комплексного аналізу результатів.

У дослідженні широко застосовують абсолютні (чисельність населення області, регіону; чисельність зайнятих у сільському господарстві і ін.), відносні (питома вага окремих вікових груп у загальній чисельності населення; частка сільського населення в загальній чисельності безробітних тощо), а також середні величини (розмір середньомісячної заробітної плати; середньорічна чисельність працівників за галузями економіки; середня тривалість безробіття і ін.).

Вихідною базою для виявлення, вимірювання, оцінки і прогнозування змін чисельності персоналу, показників ефективності його використання, складу і структури трудового потенціалу, рівня його зайнятості і безробіття в часі служать ряди динаміки. Їх побудова і дослідження має важливе значення для демонстрації послідовних значень показників, прихованих закономірностей і тенденцій розвитку згаданих явищ у їх взаємозв'язку і взаємозалежності.

В дослідженні використовують кореляційний аналіз (дослідження прихованих зв'язків одних показників з іншими), який дає змогу з'ясувати кількісні зв'язки між факторами (чинниками), що впливають на ефективність використання персоналу і інші показники використання трудового потенціалу, а також встановити форми цих зв'язків. Для зіставлення взаємопов'язаних показників (попит та пропозиція робочої сили на ринку праці, чисельність зайнятого населення і чисельність безробітних, рівень зайнятості та рівень безробіття) з метою виявлення і вимірювання їх взаємного впливу частково використаний балансовий метод.

Використання економіко-математичних моделей (систем математичних

символів і форм, які мають економічний зміст) дає змогу висвітлити найістотніші ознаки трудового потенціалу, полегшити його пізнання і визначити шляхи підвищення ефективності його використання. Визначення оптимальних кількісних виражень прогнозованих показників здійснюють на основі вихідної інформації за допомогою комп'ютерної техніки.

Та в багатьох випадках зв'язок між явищами хоч і є логічним, але не має кількісного вираження. Так, при аналіз взаємозв'язків соціальної поведінки людини і таких явищ як безробіття, зайнятість, плінність і міграція населення застосовується соціологічний метод. Він дозволяє вивчити ставлення людини до праці, вплив фактору часу і матеріального фактору на процеси зайнятості.

Таким чином, сукупне і вибіркоче використання усіх згаданих методів дає змогу забезпечити достатню достовірність одержаних оцінок і прогнозних даних. Наведений методологічний підхід дозволить сформулювати і пояснити фундаментальні поняття і принципи відтворення персоналу сільськогосподарських підприємств, правильно оцінити конкретні моменти його розвитку, всебічно проаналізувати стан його використання на сучасному етапі, і на цій основі визначити перспективи і раціональні шляхи підвищення ефективності його використання в майбутньому [5].

Література:

1. Осіпова А. Ю. Аналіз теоретичних основ формування ефективної системи управління персоналом / А. Ю. Осіпова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 6. – Т. 1. – С. 45–52.
2. Осіпова А. Ю. Управління персоналом підприємства: принципи і методи / А. Ю. Осіпова // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (8–9 листопада 2012 р., м. Харків). – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2012. – С. 139–142.
3. Меньшикова М. О. К вопросу об управлении персоналом как системе и интегрированной подсистеме организации [Электронный ресурс] / М. О. Меньшикова – Курск: Курский гос. ун-т, 2008. URL: <http://scientificnotes.ru/pdf>.
4. Хміль Ф. І. Управління персоналом : підруч. / Ф. І. Хміль – К. : Академвидав, 2006. – 488 с.
5. Липатова Е. Д. Повышение эффективности предприятия за счет трудовых ресурсов / Е.Д. Липатова // Молодой ученый. — 2017. — №49. — С. 183-185. — URL <https://moluch.ru/archive/183/46902/>